

Beata Świecka

Uniwersytet Szczeciński

FINANSE GOSPODARSTW DOMOWYCH I FINANSE OSOBISTE – NOWE WYZWANIA TEORII

Streszczenie: Celem przedstawianego opracowania jest próba budowy podstaw teoretycznych finansów gospodarstw domowych i finansów osobistych. Opracowanie to nie wyczerpuje tematu. Jest zaledwie drobną częścią wielkiego obszaru badawczego. W celu budowy teoretycznych podstaw subdyscypliny naukowej, jaką są finanse gospodarstw domowych i finanse osobiste, stworzone zostały i przedstawione pojęcia, klasyfikacje, przedmiot i zakres finansów gospodarstw domowych oraz finansów osobistych i towarzyszące im instrumentarium pojęciowe, które mogą stanowić przyczynek w rozwoju nauki w tym zakresie.

Słowa kluczowe: finanse gospodarstw domowych, finanse osobiste, gospodarstwo domowe.

1. Wstęp

Teoria finansów wraz z wyodrębnionymi subdyscyplinami finansowymi, takimi jak: finanse publiczne, finanse banków, finanse ubezpieczeń, finanse przedsiębiorstw i finanse gospodarstw domowych, jawi się jako jedno z ważnych ogniw kształtowania polityki społeczno-gospodarczej państwa. Szczególnego znaczenia nabiera dotąd niedoceniana w Polsce subdyscyplina finansów, jaką stanowią finanse gospodarstw domowych i wchodzące w jej skład finanse osobiste, które określają sposób, zakres działalności podstawowych i najliczniejszych jednostek społeczeństwa, jakimi są gospodarstwa domowe, rodziny, osoby indywidualne.

Zmiany zachodzące w teorii i praktyce gospodarczej stawiają nowe wyzwania, zarówno przed kadrą naukową zajmującą się finansami, jak i przed praktykami życia gospodarczego. Konieczne wydaje się podjęcie działań zgłębiających wiedzę z finansów gospodarstw domowych i finansów osobistych. Ważne staje się omówienie z jednej strony wybranych aspektów dotyczących gospodarstw domowych, a z drugiej – instrumentarium pojęciowego pozwalającego na tworzenie podstaw nauki o finansach gospodarstw domowych i finansach osobistych. Ważne wydaje się dążenie do poszukiwania powiązań między finansami a dziedzinami pokrewnymi pozwalającymi na szersze spojrzenie na gospodarstwa domowe i ich finanse.

Celem przedstawianego opracowania jest próba budowy podstaw teoretycznych finansów gospodarstw domowych i finansów osobistych. Opracowanie to nie wy-

czepuje temat. Jest zaledwie drobną częścią wielkiego obszaru badawczego, który zdaniem autorki jest bardzo ciekawy i wart rozpatrywania zarówno w teorii, jak i w praktyce.

2. Gospodarstwo domowe – ujęcie teoretyczne

Na podstawie analizy dotychczasowego dorobku subdyscyplin składających się na szeroko rozumianą naukę ekonomii można zauważyć, że w obszarze zainteresowania nauki i praktyki ekonomicznej w krajach wysoko rozwiniętych coraz więcej uwagi poświęca się gospodarstwu domowemu. Gospodarstwo domowe lokuje się w centrum uwagi finansów gospodarstw domowych i finansów osobistych należących do złożonych i niedocenianych w Polsce zagadnień podejmowanych przez nauki ekonomiczne. Potrzeba rozwoju i wzrostu „stopnia dojrzałości” refleksji naukowej nad problemami finansów osób indywidualnych i gospodarstw domowych staje się niezbędna również w Polsce.

Gospodarstwo domowe to podmiot a zarazem przedmiot nauki, zgłębiany już od starożytności, gdyż pierwsze wzmianki o gospodarstwach domowych widnieją w pracach m.in. Arystotelesa, Herodota, Ksenofonta czy Platona. Mimo że teoretyczne rozważania o gospodarstwach domowych są prowadzone od wielu lat, to tworzą je podmioty bardzo zróżnicowane, zmieniające się w czasie, dlatego też nie wydaje się przesadne porównanie ich w literaturze przedmiotu do „czarnej skrzynki” (*black box*).

W literaturze przedmiotu można spotkać wiele różnych definicji gospodarstw domowych. Jest to z jednej strony wynik zainteresowania problematyką gospodarstwa domowego wielu dyscyplin naukowych, nie tylko ekonomii, lecz także socjologii, psychologii i filozofii, a z drugiej strony – rezultat utożsamiania z pojęciami pokrewnymi, takimi jak np. rodzina czy konsument. Na trudności w sformułowaniu definicji gospodarstwa domowego wskazywał już A. Hodoly, pisząc, że: „głównym źródłem nieporozumień w tworzeniu się poglądów na gospodarstwo domowe, na tle dość licznych w tym przedmiocie wypowiedzi i publikacji, jest pomijanie jego określenia albo zastępowanie go czy też identyfikowanie z pojęciami i przedmiotami rzekomo analogicznymi, a mającymi w rzeczywistości inne kryteria wyodrębnienia i inne cechy specyficzne” [Hodoly 1971; Maciejewski 2003, s. 13].

Sprecyzowanie pojęcia gospodarstwa domowego wymaga zatem znalezienia odpowiedniego kryterium wyodrębniającego je z pojęć pokrewnych. Jednym z pojęć pokrewnych jest rodzina, która według J.F. Engla, R.D. Blackwella i P.W. Miniarda jest zbiorem osób wewnątrz gospodarstwa domowego, spokrewnionych ze sobą [Engel i in. 1995, s. 742 i n.]. W literaturze spotyka się czasem świadome utożsamianie terminów: gospodarstwo domowe i rodzina. L. Beskid pisze: „Pojęcie gospodarstwo domowe i rodzina używam zamiennie, gdyż uważam, że dla celów badawczych interesującego mnie tematu rozgraniczenie tych pojęć nie jest niezbędne. Zdaję sobie sprawę, że popełniam nieścisłość z punktu widzenia kategorii socjologicznych, gdyż pomiędzy rodziną a gospodarstwem domowym istnieją dość

istotne różnice. Stąd też ich utożsamianie nie wydaje się słuszne” [Beskid 1970, s. 300; Maciejewski 2003, s. 14]. Idąc śladem J. Szczepańskiego [1970, s. 54], można powiedzieć, że rodzina to grupa osób połączona związkiem małżeńskim lub rodzicielskim. Pojęcie gospodarstwa domowego jest kategorią ekonomiczną, rodzina zaś socjologiczną i odnosi się do grupy osób. Rodzina jest pojęciem węższym od pojęcia gospodarstwa domowego.

Pomimo uznania gospodarstwa domowego za najstarszy podmiot gospodarujący nie ma jednej definicji gospodarstwa domowego, nie przytaczając wszystkich definicji proponuje się na potrzeby artykułu skorzystać z definicji, według której gospodarstwo domowe to autonomiczna jednostka ekonomiczna, zarówno jednoosobowy (single), jak i wieloosobowy zespół osób spokrewnionych i/lub niespokrewnionych, wspólnie utrzymujących się i podejmujących decyzje o zagospodarowaniu środków finansowych. Gospodarstwo domowe to podmiot trwale uprawiający działalność, mający na celu zaspokojenie potrzeb jego członków [Świecka 2009, s. 26].

3. Finanse osobiste – ujęcie teoretyczne

Według podmiotowej klasyfikacji finansów stosowanej w literaturze przedmiotu [Fedorowicz 1995, s. 8 i n.; Owsiak 2002, s. 22 i n.] częścią nauki finansów są finanse gospodarstw domowych, które należą do złożonych zagadnień podejmowanych przez nauki ekonomiczne. Przedmiot zainteresowania finansów gospodarstw domowych różni się od przedmiotu zainteresowania ekonomii i finansów ogółem przede wszystkim stopniem szczegółowości analizy zjawisk pieniężnych i zakresem podmiotowym. W polskiej literaturze przedmiotu można znaleźć nieliczne definicje finansów gospodarstw domowych. I tak D. Korenik i S. Korenik [2004, s. 17] definiują finanse gospodarstw domowych jako dziedzinę zajmującą się stosunkami ekonomicznymi polegającymi na gromadzeniu i wydatkowaniu zasobów pieniężnych przez gospodarstwa domowe, z czym autorka może się w pełni zgodzić. Proponuje się jednak, by definicję finansów gospodarstw domowych poszerzyć o kategorie pozyskiwania środków zarówno w postaci dochodów z pracy, dochodów pasywnych, jak i zadłużenia w instytucjach finansowych, przez co proponowana definicja finansów gospodarstw domowych jest następująca. Finanse gospodarstw domowych jest to dyscyplina nauki o finansach zajmująca się pozyskiwaniem środków finansowych, ich gromadzeniem oraz wydatkowaniem. To dziedzina nauk ekonomicznych związana z gospodarowaniem środkami finansowymi przez członków gospodarstw domowych. Przedmiotem zainteresowania finansów gospodarstw domowych jest ruch pieniądza, cyrkulacja pomiędzy gospodarstwami domowymi a innymi gospodarstwami domowymi, instytucjami finansowymi, przedsiębiorstwami i rządem.

Finanse gospodarstw domowych jako dziedzina nauki jest ściśle związana z innymi naukami, takimi jak psychologia, socjologia, prawo, matematyka, ekonomia itp. Przyjmując klasyfikację zjawisk finansowych stosowanych w literaturze przedmiotu (np. przez S. Owsiaka [2002, s. 22 i n.] czy S. Flejterskiego [2006, s. 108 i n.]), a także

klasyfikacje przyjęte przez EBC i NBP, przy pewnym ograniczeniu czy uzupełnieniu podziału można sklasyfikować finanse gospodarstw domowych (rozumiane jako ogół zjawisk pieniężnych, finansowych) w czterech ujęciach: instrumentalnym, przestrzennym, przedmiotowym i podmiotowym (tab. 1).

Tabela 1. Klasyfikacja zjawisk finansowych w ramach finansów gospodarstw domowych

Klasyfikacja finansów	Podział	Charakterystyka
Finanse w ujęciu podmiotowym (instytucjonalne)	finanse osób prywatnych, finanse indywidualnych przedsiębiorców, finanse indywidualnych rolników	podmiotowe podejście do zjawisk finansowych związane z faktem, że zjawiska te powstają w ramach stosunków ekonomicznych między konkretnymi podmiotami
Finanse w ujęciu przedmiotowym	transakcje, transfery, kredyty/pożyczki	przedmiotowe (funkcjonalne) podejście do zjawisk finansowych związane jest z rozróżnieniem form przepływu pieniądza
Finanse w ujęciu instrumentalnym	instrumenty kredytowe, instrumenty oszczędnościowe, instrumenty rozliczeniowe, inne	instrumentalne podejście do finansów polega na rozróżnieniu konkretnych instrumentów finansowych ¹ służących do osiągnięcia celów przez poszczególne podmioty
Finanse w ujęciu przestrzennym	finanse gospodarstw domowych o zasięgu lokalnym, finanse gospodarstw domowych o zasięgu regionalnym, finanse gospodarstw domowych o zasięgu krajowym, finanse gospodarstw domowych o zasięgu międzynarodowym, finanse gospodarstw domowych o zasięgu globalnym	ujęcie to dotyczy zasięgu działania, obszaru, zakresu terytorialnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Owsiak 2002, s. 22 i n.; Flejterski 2006, s. 108].

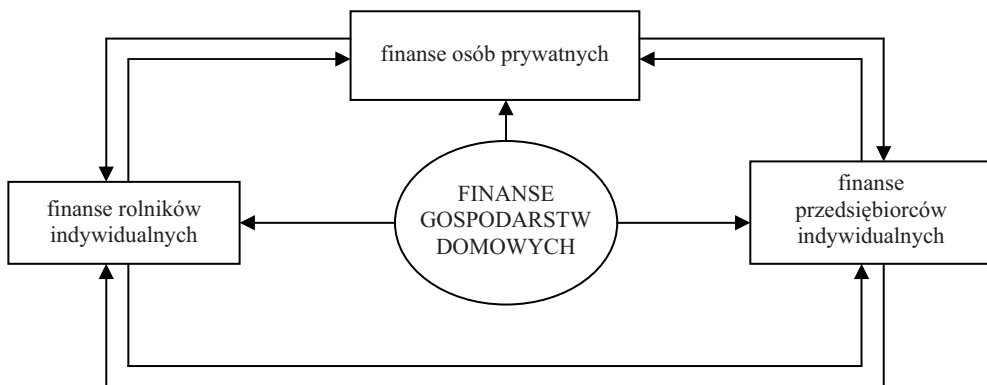
Finanse gospodarstw domowych według kryterium instrumentalnego obejmują swoim zakresem: instrumenty kredytowe, oszczędnościowe i inwestycyjne, rozliczeniowe i inne. Finanse gospodarstw domowych w ujęciu przestrzennym obejmują możliwości gospodarowania pieniędzmi na rynku lokalnym, regionalnym, między-

¹ Według S. Owsiaka instrumenty finansowe można rozpatrywać w ujęciu wąskim, obejmującym swoim zakresem papiery wartościowe jako dowody potwierdzające tytuł własności lub długu, np. akcje, czek, obligacje, certyfikaty depozytowe, oraz w ujęciu szerszym, ujmowanym w pracy, według którego poprzez instrument finansowy rozumie się ogół narzędzi o charakterze pieniężnym, które są wykorzystywane przez różne podmioty do kształtowania dziedzin życia gospodarczego i społecznego.

narodowym i globalnym. W finansach gospodarstw domowych w ujęciu przedmiotowym można wyróżnić strumienie, przepływy pieniężne w postaci:

- transakcji polegających na ekwiwalentnym świadczeniu pieniężnym występującym najczęściej w transakcjach kupna i sprzedaży między gospodarstwami domowymi a innymi podmiotami;
- transferów, czyli jednostronnych przepływów pieniądza od i do gospodarstw domowych; typowymi przykładami są podatki, opłaty, cła, renty emerytury itp.;
- pożyczek/kredytów – zaciąganych przez gospodarstwa domowe w instytucjach finansowych (zarówno w bankach, jak i w instytucjach parabankowych, np. SKOK), instytucjach świadczących usługi masowe (gazowniach, spółdzielniach mieszkaniowych) lub u osób prywatnych.

Podmiotowa klasyfikacja opiera się na kryterium rodzajowego zróżnicowania jednostek gospodarujących, które dokonują operacji finansowych, w tym zaciągają zobowiązania w postaci kredytów i pożyczek w instytucjach finansowych (rys. 1). W ramach podmiotowej klasyfikacji proponuję podzielić finanse gospodarstw domowych na trzy podkategorie:

Rys. 1. Podmiotowa klasyfikacja finansów gospodarstw domowych

Źródło: opracowanie własne.

- finanse osób prywatnych (prywatne, osobiste, personalne) jako finanse osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej;
- finanse przedsiębiorców indywidualnych – finanse osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na własny rachunek, zatrudniające do 9 osób, którym bank sprawozdający świadczy usługi związane z ich działalnością;
- finanse rolników indywidualnych – finanse osób fizycznych, których głównym źródłem dochodów jest produkcja rolnicza, a ich działalność nie jest zarejestrowana w formie przedsiębiorstwa, spółki, spółdzielni lub grup producenckich.

Niewątpliwie finanse osobiste, finanse indywidualnych przedsiębiorców i indywidualnych rolników mają cechy wspólne i istnieje między nimi ścisła zależność.

Łączy je to, że dotyczą osób indywidualnych. Cechami różniącymi te trzy rodzaje podmiotów są m.in. źródła pozyskiwania dochodów (praca najemna, praca na własny rachunek), rodzaj oferty bankowej, w tym kredytowej (dla klienta indywidualnego, dla przedsiębiorstw), rodzaj kredytów (konsumenckie, obrotowe) itp.

Z punktu widzenia zawartości artykułu, jak również ze względu na to, iż jest to stosunkowo młody dział finansów, a także z powodu jego dużej roli w gospodarce i rynku na szersze omówienie zasługuje pojęcie **finansów osobistych** (prywatnych). W literaturze przedmiotu pojęcie to często jest utożsamiane z finansami gospodarstw domowych. W niniejszym artykule proponuje się nieco odmienne podejście ukazujące finanse osobiste jako kategorię znacznie węższą od finansów gospodarstw domowych, stanowiącą jej część składową. Rozumie się przez to dziedzinę, której przedmiotem zainteresowania są zjawiska pieniężne związane z działalnością osoby fizycznej, pojedynczego człowieka. To ruch pieniądza, cyrkulacja pomiędzy osobami fizycznymi (prywatnymi) a pozostałymi podmiotami w gospodarce. Na potrzeby pracy stworzono następujące definicje finansów osobistych:

- finanse osobiste to dziedzina o gospodarowaniu pieniądzem przez osoby fizyczne;
- finanse osobiste to ogół procesów związanych z pozyskiwaniem, gromadzeniem i wydatkowaniem środków finansowych przez osoby fizyczne.

Finanse osobiste wywodzą się z czasów starożytnych. Już Ksenofont w swoim dziele *Oikonomikos* doradzał, jak gospodarować domem. Ksenofont i jego mistrz Sokrates stwierdzili już w czasach starożytnych, że zarządzanie własnością prywatną wymaga wiedzy, podobnie jak medycyna, kowalstwo czy stolarstwo. Zarządzanie finansami można zatem traktować jak rzemiosło. Zarządzanie finansami osobistymi obejmuje działania polegające na rozporządzaniu pieniądzem zarobionym lub otrzymanym.

4. Budowa instrumentarium pojęciowego finansów osobistych

W procesie pracy nad budową instrumentarium pojęciowego finansów osobistych konieczne wydają się: określenie przedmiotu i zakresu badań finansów osobistych, opracowanie i zweryfikowanie metody badań, opracowanie teoretyczne i empiryczne zagadnień odzwierciedlających prawidłowości zachodzące w finansach osobistych, stworzenie zwartej i logicznej, wewnętrznie spójnej systemu poglądów na temat miejsca i roli finansów osobistych w rozwoju szeroko rozumianej nauki finansów, w naukach ekonomicznych i pozaekonomicznych.

A. Określenie przedmiotu i zakresu badań finansów osobistych. W moim przekonaniu przedmiotem badań finansów osobistych są: pozyskiwanie (źródła dochodu), gospodarowanie (wydatkowanie, oszczędzanie, inwestowanie) i planowanie (budżetowanie) środków pieniężnych przez osoby fizyczne (prywatne). Do zakresu badań finansów osobistych zaliczyć można badania prawidłowości ruchu pieniądza w sferach: kredytowania, oszczędności i inwestowania, wydatkowania, zarządzania ryzykiem.

B. Opracowanie i zweryfikowanie metody badań. W celu opracowania i zweryfikowania nowych oraz już istniejących metod badań warto przytoczyć prace F. Le Playa, który przyczynił się do rozwoju metodyki budżetów rodzinny, a także E. Engla, twórcy roczników statystycznych, które nadal są ważnym źródłem danych do analiz w zakresie finansów gospodarstw domowych. Historia badania budżetów rodzinnych na ziemiach polskich sięga przełomu XIX i XX w., kiedy były poczynione fragmentaryczne badania budżetów rodzin zaliczanych do określonych grup społecznych w określonych regionach kraju. Po I wojnie światowej badania były prowadzone przez związki zawodowe, władze większych miast, placówki naukowe, a także Główny Urząd Statystyczny, który kontynuował badanie po II wojnie światowej i zajmuje się tym do dziś.

C. Opracowanie teoretyczne i empiryczne zagadnień odzwierciedlających prawidłowości zachodzące w finansach osobistych. Badania te można przeprowadzić z dwóch punktów widzenia: makroekonomicznego, tj. gospodarki państwa, oraz mikroekonomicznego, tj. osób fizycznych.

D. Stworzenie zwartej i logicznej, wewnętrznie spójnej systemu poglądów na temat miejsca i roli finansów osobistych w rozwoju szeroko rozumianej nauki finansów, w naukach ekonomicznych i pozaekonomicznych. Finanse osobiste są nie tylko dziedziną prywatną, lecz także ogólnospołeczną. Nadanie finansom osobistym rangi ogólnospołecznej wymaga określenia odpowiedniego miejsca w dziedzinach nauki. Finanse osobiste mają rodowód nauk ekonomicznych. Są częścią nauk o finansach. Specyfiką finansów osobistych jest to, iż dotyczą ruchu pieniądza (wpływów i wydatków) podmiotu gospodarującego, jakim są osoby fizyczne (prywatne). Finanse osobiste mają ścisły związek z innymi dziedzinami, takimi jak statystyka, marketing, ekonomika konsumpcji, socjologia, psychologia, prawo, historia, demografia itp. Związki finansów osobistych z innymi naukami mają często charakter sprzężeń zwrotnych, gdyż nie tylko korzystają z dorobku innych nauk, lecz także dostarczają materiału do badań, uogólnień oraz praw i hipotez. Finanse osobiste są powiązane ze statystyką, metody gromadzenia informacji są bowiem zaczerpnięte ze statystyki. Z kolei finanse osobiste podsuwają statystyce tematy badań. Ścisły związek zachodzi także między finansami osobistymi a marketingiem, gdzie prowadzi się szerokie badania na temat rynku od strony zarówno popytu, jak i podaży. Istnieją ścisłe związki finansów osobistych z ekonomiką konsumpcji, gdzie prowadzone są m.in. badania na temat spożycia osób fizycznych i ich gospodarstw domowych. Oprócz związków z naukami ekonomicznymi widoczne są powiązania z socjologią, psychologią, głównie w zakresie szeroko rozumianych zachowań. Finanse osobiste mają również związek z innymi dziedzinami, np. z prawem, w szerokim słowa tego znaczeniu, obejmując wszystkie regulacje prawne, które w większym lub mniejszym stopniu wpływają na finanse gospodarstw domowych.

5. Istota działalności człowieka a decyzje finansowe

Elementem finansów osobistych są decyzje finansowe podejmowane przez osoby prywatne i ich rodziny, gospodarstwa domowe. Według teorii poznania T. Kotarbińskiego istotą działalności człowieka jest wywołanie zamierzonych (świadomych) zmian, czyli dążenie do określonego celu w danych warunkach i za pomocą właściwych środków, po to, by przejść od warunków istniejących do warunków odpowiadających przyjętemu celowi [Kotarbiński 1982, s. 19; Leśkiewicz, 1994, s. 22].

Podobnie jak w pracy przyjął A. Krzyżanowski, według którego działalność ludzka pojmowana jako zdobywanie środków zaspokojenia potrzeb jest działalnością gospodarczą albo gospodarowaniem [Krzyżanowski 1920, s. 5]. Gospodarność w ujęciu prakseologicznym jest antytezą marnotrawstwa. Wykorzystując pojęcie gospodarowania T. Kotarbińskiego rozumiane jako gospodarne (ekonomiczne) rozporządzanie zasobami przestrzeni, czasu, materii [Kotarbiński 1982, s. 380], można zastosować je w finansach gospodarstwa domowego, gdzie gospodarowanie zasobami materialnymi to ekonomiczne rozporządzanie pieniędzem. Jednym z narzędzi gospodarowania pieniędzem w gospodarstwie domowym jest plan finansowy (budżet), zaś instrumentem realizacji założonego celu jest wiedza ekonomiczna, finansowa, bankowa. W każdym gospodarstwie domowym trzeba określić istotne w jego działaniu zespoły czynności, jednorodne ze względu na ich zorganizowaną całość. Zespoły tych czynności można nazwać sferami działalności gospodarstwa domowego przekładającymi się na decyzje finansowe, do których zaliczyć można: decyzje dotyczące konsumpcji i oszczędzania, a także inwestycji i kredytowania i związanego z nimi zarządzania ryzykiem. Konsekwentna praca od podstaw mająca na celu doskonalenie poprzez ustalenie właściwej struktury dochodów i wydatków stanowi proces, który może w perspektywie długoterminowej dać szansę poprawy skuteczności angażowania środków gospodarstwa domowego. Proces planowania to element prewencyjnej polityki i zdolności przewidywania przyszłych stanów przez podejmujących decyzje z zakresu finansowania gospodarstwa domowego. Zdolność do przewidywania to element myślenia abstrakcyjnego i tym samym zapobiegawczego. Z punktu widzenia gospodarstwa domowego, jak również instytucji finansowych i państwa prewencja powinna być dominującym elementem w prowadzonej polityce finansowej gospodarstwa domowego.

6. Zakończenie

Choć gospodarstwa domowe są podmiotem i przedmiotem badań od wielu lat i jest to najliczniejszy podmiot w gospodarce, to dziedzina, jaką jawią się finanse gospodarstw domowych i finanse osobiste, nadal jest w początkowej fazie rozwoju. W moim przekonaniu finanse gospodarstw domowych i finanse osobiste to dziedziny nauki, choć nadal słabo opisane w krajowej literaturze przedmiotu, to mające szeroką perspektywę rozwoju w teorii nauki, jak i praktyce życia gospodarczego w Polsce.

Literatura

- Beskid L., *Konsumpcja rodzin pracowniczych*, PWE, Warszawa 1970.
- Engel J.F., Blackwell R.D., Miniard P.W., *Consumer Behavior*, Dryden Press, Fort Worth, TX, 1995.
- Fedorowicz Z., *Podstawy teorii finansów*, Poltext, Warszawa 1995.
- Flejterski S., *Podstawy metodologii finansów. Elementy komparatystyki*, Economicus, Szczecin 2006.
- Hodoly A., *Gospodarstwo domowe i jego rola społeczno-ekonomiczna*, Książka i Wiedza, Warszawa 1971.
- Korenik D., Korenik S., *Podstawy finansów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Ossolineum, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1982.
- Krzyżanowski A., *Założenia ekonomiki*, Kraków 1920.
- Leśkiewicz Z., *Racjonalność w ekonomii*, Rozprawy i Studia, t. 145 (CCXIX), Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 1994.
- Maciejewski G., *Poziom zamożności polskich gospodarstw domowych*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Nauk Społecznych, Tychy 2003.
- Owsiak S., *Podstawy nauki finansów*, PWE, Warszawa 2002.
- Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, PWN, Warszawa 1970.
- Świecka B., *Niewypłacalność gospodarstw domowych. Przyczyny – skutki – przeciwdziałanie*, Difin, Warszawa 2009.

HOUSEHOLD AND PERSONAL FINANCE – THEORY'S NEW CHALLENGES

Summary: The article attempts to build theoretical basics of household and personal finance. This paper does not fully depict the topic. It is but a part of a big scientific sphere, which according to the author is of great interest and worth examining both in theory and practice. Terms, classifications, subject and scope of household and personal finance as well as conceptual instruments that accompany them have been created and presented to build theoretical foundations for the science sub-discipline of household and personal finance, which could be a contribution to the development of science in this area.